

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ БАЧЕННІ

ОКСАНА ОВЧАРУК,

зав.відділом компаративістики інформаційно-освітніх інновацій
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
ІТЗН НАПН України,

Ключові слова: цифрова компетентність, вчитель, загальна середня освіта, рамка цифрової компетентності

Професія вчителя сьогодні тісно пов'язана з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та їх впливом на освітні процеси та професійну діяльність. Зокрема, важливу роль відіграють швидкозмінні процеси, на які вчитель не впливає, проте, має бути обізнаним та готовим до змін. Слід підкреслити, що сьогодні на європейському освітньому просторі змінюється ставлення до педагога, вчителя як лектора та того, хто контролює знання. Роль вчителя вбачається у партнерстві з учнями, іншими вчителями та громадою. Цінується гнучкість та адаптивність, знання готовність використати інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі та бути відкритим до інновацій.

Концепція нової української школи окреслила орієнтири для професійного розвитку вчителів, а саме: орієнтування на активність того, хто навчається; на досвід і знання; на доброзичливе оцінювання зі зворотнім зв'язком; на формування професійної спільноти з горизонтальними зв'язками. Важлива роль відведена цифровій компетентності вчителя та учня[1].

Починаючи з 2013 року європейськими науковими спільнотами та практиками була розроблена та представлена у 2016 - 2017 рр. Європейська рамка цифрової компетентності для громадян (DigComp)[2]. Ця концептуальна еталонна модель побудована у 5-ти вимірах, які окреслюють такі сфери: інформація та уміння працювати з даними, комунікація та співробітництво, створення цифрового контенту, безпека. Також у рамці подано відповідні дескриптори та назви компетентностей (що стосуються кожної сфери); рівні грамотності (за кожною компетентністю); приклади знань, навичок та ставлення (застосовані до кожної з компетентностей).

Слід зазначити, що дана модель спрямована на виконання стратегії «Європа 2020», яка визначає ключову рольову роль, що відіграють інформаційно-комунікаційні технології для підтримки громадян Європи, підвищення довіри до ІКТ та конкурентоспроможності.

Виходячи з рамки, цифрова компетентність — це впевнене, критичне й відповідальне використання та взаємодія з цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі у житті суспільства. Основні когнітивні поняття цифрової компетентності у баченні європейських експертів, це - запам'ятовування, розуміння, застосовування, оцінювання та створення.

У 2018 р. європейською спільнотою було розроблено рамку цифрової компетентності для освітян (DigCompEdu), яка розроблена на основі концептуальної моделі та яка є науково обґрунтованою структурою, що детально описує компетентність вчителя у цифрових технологіях. Дана рамка спрямована на вчителів та викладачів на всіх рівнях освіти, від раннього дитинства до вищої освіти та освіти для дорослих, включаючи загальну та професійну освіту та навчання, освіту з особливими потребами та контексти неформального навчання. DigCompEdu детально описує 22 компетентності, організовані в шести сферах. Основна увага зосереджена не на технічних навичках, а на деталізацію того, як цифрові технології можуть бути використані для розвитку та використання інновацій у сфері освіти та навчання. Рамка DigCompEdu сприяє нещодавно ухваленій Європейською Комісією програмі підготовки кадрів для Європи межах програми «Європа 2020».

Рамка для педагогів визначає цифрову компетентність, вміння використовувати цифрові технології для підтримки творчості, активного громадянства та соціальної інтеграції, співпраці з іншими людьми для досягнення особистих, соціальних або комерційних цілей. Вона включає цифрову та інформаційну грамотність, комунікацію та співпрацю, створення цифрового контенту (зокрема програмування), кібербезпеку та вирішення проблем.

Рис.1. Шість сфер цифрової компетентності вчителя (DigCompEdu)[2,4]

До поданих на Рис.1 шести сфер відносяться наступні:

- Професійна залученість, спрямована на використання професійного середовища, тобто використання педагогами цифрових технологій у професійній взаємодії з колегами, учнями, батьками та іншими зацікавленими особами та на власний індивідуальний професійний розвиток, а також на розвиток установи.

- Цифрові ресурси - необхідні для ефективного і відповідального використання та створення контенту, а також для обміну цифровими ресурсами для потреб навчання.

- Викладання та навчання – сфера, спрямована на управління та організацію цифрового використання технологій для потреб викладання та навчання.

- Оцінювання – сфера, що призначена для використання цифрових стратегій для підтримки процесів оцінювання.

- Розширення можливостей учнів - зосереджена на використанні потенціалу цифрових технологій для здійснення навчання учнів.

- Сприяння цифровій компетентності учнів - спрямована на розвиток таких професійних компетентностей, що сприяють формуванню цифрової компетентності учнів та студентів.

Ядро структури DigCompEdu визначається в межах сфер 2-5. Разом ці сфери пояснюють сутність цифрової педагогічної компетентності педагогів, тобто педагогам з цифровою компетентністю необхідно розвивати ефективні, інклюзивні та інноваційні стратегії викладання та навчання. Сфери 1, 2 і 3 мають бути закріплені на етапах, характерних для будь-якого навчального процесу, незалежно від того, чи підтримуються вони ІКТ. Складові, які перераховані в цих сферах, детально описують, як необхідно здійснювати ефективно та інноваційно використання цифрових технологій при плануванні (сфера 2), реалізація навчання (сфера 3), оцінювання (сфера 4) викладання та навчання. Сфера 5 визначає потенціал цифрових технологій для здійснення стратегій навчання та навчання, орієнтованих на учнів. Ця сфера є трансверсальною(наскрізною) для інших сфер 2, 3 і 4, тобто вона містить керівні принципи, які стосуються складових інших сфер, а також доповнюють їх[4].

Запропонована модель цифрової компетентності є моделлю поступу і має на меті допомогти педагогам зрозуміти їхні особисті сильні та слабкі сторони, описуючи різні етапи або рівні розвитку цифрової компетентності. Для зручності використання, ці етапи розвитку цифрової компетентності пов'язані з шістьма рівнями знань, які використовуються іншими спільними європейськими рамками. Слід зазначити, що етапи розвитку цифрової

компетентності та їхня логіка розвитку розроблені у відповідності таксономії Блума, що застосовано до пояснення когнітивних етапів прогресу у навчанні. Так, рівні розвиненості цифрової компетентності розподілені за принципом зростання від А1 до С2. (новачок, дослідник, інтегратор, експерт, лідер, піонер) (Рис.2).

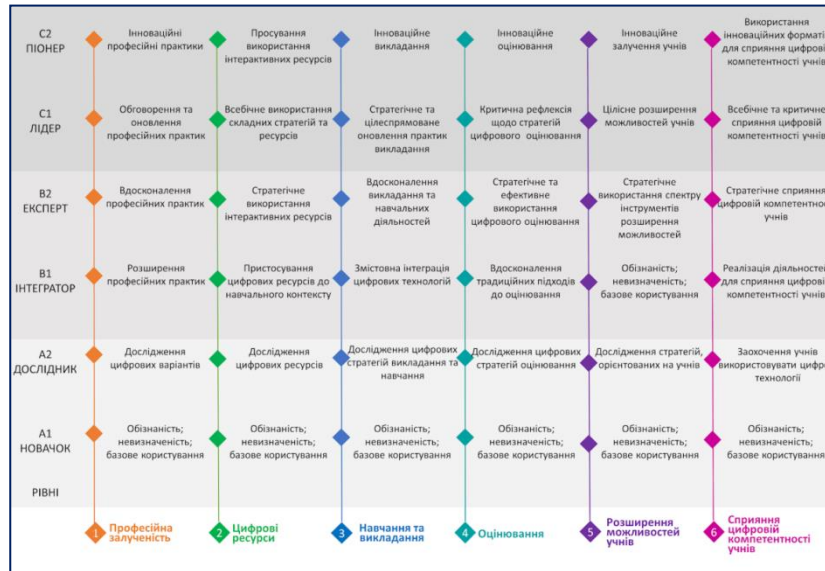

Рис.2. Поступ педагога у розвитку цифрової компетентності[3,4].

Взаємодія з цифровими технологіями та змістом, що передбачає відкрите та перспективне ставлення до їхнього розвитку. Водночас це потребує критичного аналізу обґрунтованості, надійності та впливу інформації і даних, які доступні через цифрові засоби, а також етичного, безпечного та відповідального підходу до використання цих інструментів педагогами.

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти / Міністерство освіти і науки України . – 2016 . – С . 11–12 [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Цифрова компетентність вчителя DigCompEdu. Дистанційна освіта.Блог про дистанційне та змішане навчання інформатики. Технології та системи дистанційного навчання. Moodle. – Режим доступу: <https://www.http://dystosvita.blogspot.com/2018/04/digcompedu.html>
3. DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update

Phase 1: the Conceptual Reference Model. – Режим доступа:
<https://www.https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/digcomp-20-digital-competence-framework-citizens-update-phase-1-conceptual-reference-model>.

4. European Framework for the DigitalCompetence of Educators: DigCompEdu. – 2017. - [Электронный ресурс] . – Режим доступа:
<https://www.ec.europa.eu/jrc/en/digcompedu.pdf>.